« ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ »

(Fr. Coppée.)

Ἡ πλῆξις ἡ ἀχόρταγη, παιδὶ τῆς θλίψεως νόθο,
Μέσ' στὴν καρδιά μου ἐθρόνιασε γιὰ πάντα σὰν δεσπότης.
Θέρμη στὰ χρόνια τὰ χρυσᾶ τῆς ἄδικης μου νιότης
Οὐδ' ὅσην ἔχουν τὰ στερνὰ τὰ γερατιὰ δὲ νοιώθω.

Μάρτυρας τὰ σβυσμένα μου τὰ μάτια, κ' ἡ ὠχρότης,
Καὶ ἡ καρδιά, ποὺ ἔρωτα δὲν ἔχει πιὰ οὐδὲ πόθο.
Ξέρω τὸ μαῦρο ριζικὸ ποὺ μόνος μοιροκλώθω
Γιὰ νὰ περνῶ, σὰν ἔρημο ποὺ δὲν θὰ κόψω ἀνθό της.

Κι' ὅμως μὲ αὔρες χλυαρὲς σὰν πνέει τὸ καλοκαῖρι
Κάπου τῆς νιότης μου θαρρῶ πῶς μοῦ ψυσᾷ ταγέρι
Καὶ πῶς με ραίνῃ ὁ ἔρωτας μὲ τὰ ροδόφυλλά του.

Τοῦ κάκου! ἡ μαύρη μου ἡ χαρὰ δὲν ἔρχετ' ἀπ' τὰ ξένα
Κ' ἡ ἐλπίδα διαβατάρικο εἶναι πουλὶ γιὰ μένα
Ποὺ ἕνα μνῆμα θἄπαιρνε νὰ χτίσῃ τὴ φωλιά του.

Ἀθῆναι

Ι. ΓΡΥΠΑΡΗΣ.

ΕΛΗΣΜΟΝΗΣΕ

Εἰς τὸν αἰῶνά μας, εἰς τὸν αἰῶνα τῆς ὕλης, εἰς τὸν ἐξόχως θετικὸν 19ον αἰῶνα, μοῦ ὁμιλεῖς γιὰ τέτοια μορμολύκεια, τὰ ὁποῖα ἀφοῦ ἀρνεῖται πλέον νὰ παραδεχθῇ ἡ λογική, κινδυνεύει νὰ ἀποκληρώσῃ καὶ τὸ λεξικόν· Ἔρως, φιλία, οἰκογενειακὴ στοργὴ καί... τὸ ἀστειότερον *εὐτυχία*!!

Αὐτὰ ὅλα τὰ ἔλεγε μέσα εἰς σύννεφα καπνοῦ, ὁ κ. Παῦλος Φίλιος, μὲ περισσοτέραν πικρίαν παρὰ μὲ τὴν ἀδιαφορίαν, τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ ἐπιτηδευθῇ.

Ἡ ἐξαδέλφη του τὸν παρετήρει μὲ εἰρωνικὸν μειδίαμα, χωρὶς νὰ δείξῃ ὅτι τὴν ἐνοχλοῦν τὰ νέφη τοῦ καπνοῦ ἢ οἱ καπνοὶ τῆς ἀπογοητεύσεώς του.

Ἦτο αὐτὸς ὁ Παῦλος ὁ τόσον ἐνθουσιώδης, ὁ Παῦλος μὲ τὰ γαλανὰ μάτια καὶ μὲ τὰ γελαστὰ χείλη, ὁ Παῦλος, ὁ ὁποῖος τόσῳ ἠγάπα τὸ σπῆτι δηλ. τὸ οἰκογενειακὸ τραπέζι, ὥστε τὸν ἔλεγαν «σπητόγατα» καὶ ἐκεῖνος δὲν ἐθύμονε διόλου!

— Ἄκουσε Παῦλέ μου σὲ βλέπω διαφορετικό· πρὸ ὀλίγου σ' ἐπείραζα καὶ γελοῦσα, τώρα δὲν γελῶ. Δὲν δοκιμάζεις ν' ἀλλάξῃς ζωή; Ἔλα ἐδῶ στὴν ἐξοχὴ νὰ ζήσῃς κανένα μῆνα καὶ ὁ καθαρὸς ἀέρας νὰ καθαρίσῃ αὐτοὺς τοὺς καπνοὺς τῆς ἀπογοητεύσεως, ποῦ τοὺς ἔφερες ἀπὸτὸ Παρίσι. Αὐτὴ ἡ ἀπογοήτευσις εἶνε ξένη ἀρρώστεια δηλ. ἐπιδημική· ἂν ἦτο ἐνδημικὴ θὰ εὕρισκε κανεὶς κομπογιαννίτης τὸ γιατρικό της καὶ ἐπὶ τέλους θὰ καταντοῦσε ὅλως διόλου ἀκίνδυνη. Αὐτή, Παῦλέ μου, εἶνε ἐπιδημικὴ καὶ βλέπεις στρατολογεῖ ἀμέτρητα θύματα. Γελᾷς;

— Μὰ πῶς νὰ μὴ γελάσω, ἀγάπη μου, ἀφοῦ τὴν ἀλήθεια τὴν ὀνομάζεις ἀρρώστεια καὶ τὴν πλάνη ὑγεία.

— Ἂν χαρίσῃ ὁ Θεὸς χρόνια τῶν παιδιῶν μου, δὲν θὰ τ' ἀφίσω νὰ ξεμακρύνουν πάτημα ἀπὸ τὸ σπῆτι· Ἄχ! αὐτὴ ἡ Εὐρώπη! τῆς στέλλουμε καρδιαῖς ζωντανὲς μὲ παλμοὺς εὐγενεῖς, μὲ ἐνθουσιασμὸ ἅγιο καὶ μᾶς τὶς ἐπιστρέφει κρέας καπνιστό.

— Καὶ πταίει ἡ Εὐρώπη;

— Μὰ βέβαια...

— Ἐδῶ ἀπατῶνται καὶ σύ, ὅπως ἀπατῶνται οἱ περισσότεροι.

— Εἴθε νὰ ἦτο ἀπάτη...

— Ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι (ἐκτὸς τῶν ἐξαιρέσεων) πιστεύουν ἀκόμη εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ πομπώδη λόγια καὶ θαροῦν πῶς μὲ λίγη αὐταπάρνησι μποροῦν νὰ τὰ δώκουν σάρκα καὶ ὀστᾶ· κανεὶς δὲν θὰ 'πῇ εἰς τὸν φοιτητὴν τὸν ξενητευμένο: μὴν πιστεύσῃς· ἁπλούστατα διότι καὶ αὐτὸς πιστεύει καὶ ὅλοι πιστεύουν. Ὅτι ὅμως ξερριζώνει μίαν πρὸς μίαν τὰς οἰκογενειακὰς παραδόσεις καὶ μᾶς κάμνει νὰ τὰς θεωροῦμεν σκουριασμένη πρόληψι προέρχεται ἀπὸ τὸν *ἄνθρωπον*.

— Ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τοῦ Παρισιοῦ...

— Ὁ ἄνθρωπος εἶνε παντοῦ καὶ ἦτο πάντοτε ὁ ἴδιος.

— Δυστυχὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μόνον τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἀνθρώπου βλέπει. Ὑπάρχουν καὶ προτερήματα, Παῦλέ μου.

— Προτερήματα... Ἦλθα ἀπὸ 'κεῖ κάτω μὲ καρδιὰ γεμάτη ἀπὸ ἀγάπη, δὲν πιστεύω νὰ τὸ ὑπέθετες αὐτό...

— Ἀλήθεια ἀφοῦ διάβασα ἐκεῖνο τὸ γράμμα ποῦ ἔγραψες στὴν Ἀδριανή, ποῦ τῆς ἔρριπτες μὲ τόση περιφρόνησι στὸ πρόσωπό της τὴν ἀγάπη της καὶ τῆς ἔδιδες τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐκλέξῃ σύζυγον... κατάλαβα πῶς ἡ καρδιὰ τοῦ Παύλου...

— Ἔγεινε κρέας καπνιστό...

— Ναί.

— Καὶ ἡ καρδιὰ τῶν ἄλλων, τί ἔγεινε ; Νὰ σοῦ τὸ 'πῶ ἐγώ. Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ τὴν καπνίσουν καὶ ἔγεινε κρέας βρωμερό. Ἡ Ἀδριανή σου, ὁ ἄγγελος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀφοσιώσεως , . . ξεύρεις περίμενε νὰ τῆς 'πῶ δυὸ λόγια μόνον, γιὰ νὰ ριφθῇ γρήγορα χωρὶς πολὺ νὰ συλλογισθῇ εἰς ἄλλου χέρια... Δὲν ξεύρω, τί τῆς ἔγραψα, μὰ ἐγὼ τὴν ἀγαποῦσα κατὰ βάθος· χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω βαθειὰ μέσα στὴν καρδιά μου ὑπῆρχε ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἀληθινὴ μέσα σὲ τόσαις ψευτιαὶς καὶ ζωντανὴ μέσα στὴ γύρω μου ἠθικὴ νέκρωσι. Ἦλθα ἐδῶ καὶ—πρέπει νὰ μὲ πιστεύσῃς—πρὶν νὰ 'πάγω στὸ σπῆτι πέρασα μὲ τὰ φορέματα τοῦ ταξειδιοῦ ἀκόμη ἀπὸ τὸ σπῆτί της. Ἔβλεπα τὸ παλκόνι ποῦ ἐκαμάρωνα ἄλλη φορὰ τὰ καστανὰ μαλλάκια της, τὸ παλκόνι ποῦ ἐπλάσαμε οἱ δυὸ τόσα ὡραῖα ὄνειρα. Τί εἶδα ; τὸ ἴδιο καστανὸ κεφαλάκι νὰ γέρνῃ μὲ τὴν ἴδια χάρι καὶ ἐμπιστοσύνη στὸν ὦμο ἑνὸς ἄλλου. Χά... χά... χά... Οἱ ὅρκοι της. . , τὰ λόγια της . . . ὅλα ξεχασθήκανε...

Ὁ Παῦλος μὲ 'μάτια δακρυσμένα σηκώθηκε καὶ ἔκαμε ὀλίγα βήματα βιαστικὰ μέσα στὸ δωμάτιον· χωρὶς νὰ θέλῃ σταμάτησε στὸν καθρέπτη καὶ κατὰ συνήθειαν στάθηκε καὶ ἄρχισε νὰ διορθώνῃ μὲ τὸ χέρι του τὰ μαλλιά του, ἐνῷ τὰ μάτια του ἔβγαζαν ἀστραπαὶς καὶ τὸ μέτωπό του ἐζάρωνε ἀπὸ σκέψεις πικραίς.

—Ἄκουσε, Παῦλε.. τὸ γράμμα σου δὲν τῆς ἄφινε καμμιὰ ἐλπίδα.

— Μὰ τότε θαρρεῖς πῶς εἶχα τὸ νοῦ στὸ κεφάλι μου... ἀγαποῦσα μιὰ τρελλογαλλίδα ποῦ μὲ εἶχε ξετρελλάνει καὶ ἔγραφα ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ τρελλοῦ αὐτοῦ αἰσθήματος. Ἰατρεύθηκα γρήγορα καὶ ὅπως σοῦ εἶπα ἀνεκάλυψα πῶς ἀγαποῦσα ἀκόμη τὴν Ἀδριανή. Τώρα κατάλαβα, τί θὰ πῇ ἀγάπη γυναικός ! ! ! κωμικὰ πράγματα ! ! ἔρως !! γι' αὐτὸ οἱ ἀρχαῖοι τοῦ δῶκαν πτερὰ γιὰ νὰ ἀποδείξουν πῶς πετᾷ ἀπὸ δῶ καὶ ἀπὸ κεῖ.. Γυρίζει μὲ βλέπει ἀδιάφορα καὶ χαμογελᾷ ἁπλοϊκώτατα· γυρίζει μὲ τὰ δυό της χέρια καὶ τὸ κεφάλι τοῦ συζύγου γιὰ νὰ μὲ ἰδῇ κ' ἐκεῖνος... ἀναγνωρίζω ἕνα φίλον μου. Τρέχει ἐκεῖνος καὶ μ' ἁρπάζει μὲ φέρει πρῶτα ἀντίκρυ σ' ἕνα λίκνον καὶ μοῦ δείχνει ἕνα παιδάκι μὲ ῥοδοκόκκινα μάγουλα καὶ μὲ καστανὰ μαλλάκια. Ἔπειτα παίρνει τὸ χέρι μου καὶ τὸ βάζει στὰ χέρια τῆς συζύγου του, ἡ ὁποία δὲν τρέμει, δὲν χαμηλώνει τὰ μάτια μὲ ταπείνωσι, μόνο χαμογελᾷ σὰν νὰ ἦτο ἀδελφή μου. Τὸ χαμόγελό της μ' ἐδαιμόνισε. Τὴν ἀπιστίαν τὴν θέλω συντετριμμένην μὲ φόρεμα μετανοίας τοὐλάχιστον καὶ ὄχι μὲ χαμόγελο. Οὔτε ταραχὴ οὔτε τίποτε. Μὰ εἶσθε σεῖς αἱ γυναῖκες. Καλὰ σᾶς τὰ ψάλλει ὁ καϋμένος ὁ Παράσχος. Δὲν ἐβάσταξα καὶ τῆς ἀνέφερα δυὸ λόγια, ἐνῷ ὁ σύζυγός της πῆγε νὰ μοῦ φέρῃ ἕνα Γερμανικὸ περιοδικό, ποῦ ἔγραψε δυὸ λόγια γιὰ μένα. Ἐκείνη χωρὶς νὰ ἐντροπιασθῇ μοῦ εἶπε περήφανα. —Ὁ ἄνθρωπος ποῦ σᾶς ἔσφιξε πρὸ ὀλίγου τὸ χέρι εἶνε ὁ σύζυγός μου καὶ αὐτὸ τὸ παιδὶ ποῦ κοιμᾶται ἐκεῖ τόσῳ ἥσυχα εἶνε τὸ παιδί μου— Σύζυγος... παιδί... μποροῦν αὐτὰ τὰ δυὸ ὀνόματα νὰ σβύσουν ἕνα τόσῳ τρυφερὸ παρελθόν... Καὶ ὅμως.. τὰ ἔσβυσαν... καὶ σὺ μοῦ μιλεῖς ἀκόμα, τολμᾷς καὶ μοῦ μιλεῖς ἀκόμη γιὰ αἰσθήματα.

— Ἀλήθεια, σοῦ ὡμίλησε ἔτσι μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἡ Ἀδριανὴ ; εἶπε μὲ συγκίνησιν ἡ ἐξαδέλφη τοῦ Παύλου.

— Βέβαια, εἶδες ἀναισθησία ! !

— Ἀναισθησία !

— Ναί. Εὗρέ μου ἕνα καλλίτερο ὄνομα· ἀναισθησία. Σὰν νὰ ἔπιε τῆς λήθης τὸ νερό, εἶχε ἐκεῖνο τὸ χαμόγελο τῆς γαλήνης... Αὐτὴ ἡ γαλήνη πῶς θὰ ἐρρυτιδόνετο ἂν ἔρριπτα στὰ χέρια τοῦ εὐτυχισμένου συζύγου της δυὸ τρία γραμματάκια της, εἰς τὰ ὁποῖα μοῦ μιλεῖ μὲ τόση φλόγα γιὰ τὸν ἔρωτά της... Μὰ στάσου.

— Δὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ τίποτε. Ὁ φίλος σου ξεύρει πῶς ἡ σύζυγός του ἠγάπα ἄλλον καὶ ὅτι ὁ ἄλλος αὐτὸς τὴν ἐγκατέλιπε μὲ ἀναισθησίαν. Εἶνε ἰατρὸς καὶ ἐκεῖνος τὴν ἐθεράπευσε ἀπὸ τὴν φοβερὰν ἀσθένειαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν ἔρριψε τὸ γραμματάκι σου. Ὅταν ἔγεινε καλὰ ὁ εὐγενὴς καὶ ἀγαθὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, ἐζήτησε τὴν χεῖρά της.

— Καὶ ἐκείνη ἐδέχθη ἀπὸ εὐγνωμοσύνην.

— Ἦλθε ἐδῶ καὶ ἔλεγε μὲ δάκρυα—μὲ συγκινεῖ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἂν δεχθῶ δὲν θὰ ἦμαι ἀσυνείδητος ;

— Μήπως ἀγαπᾷς ἀκόμη τὸν Παῦλον ;

— Ὄχι ! ἐξετάζω τὴν καρδιά μου καὶ εὑρίσκω ὅτι δὲν τὸν ἀγαπῶ. Δὲν εἶνε δυνατὸν ν' ἀγαπᾷ καρδιὰ ἀνθρώπινη τὸν ἄνθρωπον ποῦ τὸν ἐφαντάσθη εὐγενῆ καὶ μεγάλον, ὅταν ἔξαφνα ἀποκαλυφθῇ μικρὸς καὶ μηδαμινός. Λυποῦμαι ποῦ τὸν ἠγάπησα, ἀλλὰ ἐ*σκέφθην ἄλλον ἄνθρωπον*, ἄλλον ἐκτὸς τοῦ εὐγενοῦς ἀνδρός, ὁ ὁποῖος τόσον μὲ περιποιεῖται καὶ μὲ ἀγαπᾷ.

Ἐγὼ Παῦλε τὴν ἔπεισα. Τώρα ἔχεις δίκηο νὰ λυπᾶσαι. Ἔχασες ἀληθινὸν θησαυρὸν διότι ἐφάνη λαμπρὰ σύζυγος καὶ σπανία μητέρα. Ὅ,τι δὲ ὠνό-

μασες ἀναισθησίαν, εἶνε ἄπλούστατα ἡ ἰδέα τοῦ καθήκοντος, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶνε ἀφιερωμένη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

ΤΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

Τῆς νεωτέρας μας τέχνης.

«Πρέπει ἡ σημερινὴ δημοσιογραφία νὰ εὑρίσκῃ μίαν μικρὰν θέσιν διὰ νὰ ἀναδημοσιεύῃ, ἀντὶ μυθιστορημάτων τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι πάντοτε πρώτης τάξεως, τὰ ἔργα τῶν μεγάλων μας συγγραφέων, τῶν λησμονηθέντων καθὼς καὶ τῶν διαπρεπῶν.»

Φ. ΣΑΡΣΕ.

ΓΑΛΛΙΚΑ

Κώστας.—Ναί, σοῦ λέω.

Παυλής.—Ὄχι, σοῦ ξαναλέω. Καὶ τί μὲ μέλει τέλος πάντα! Τόλεγαν ἢ δὲν τόλεγαν, ἐγὼ λέω πῶς τὰ γαλλικὰ εἶναι καμωμένα γιὰ νὰ παιδεύουνε, νὰ σκοτίζουν καὶ νὰ ζουρλαίνουν τοὺς ξένους. Ἐμένα μὲ φτάνει ποῦ μαθαίνουμε τὴν ἁπλὴ γραμματική, χωρὶς νὰ σπᾶμε τὸ κεφάλι μας καὶ μὲ τὴν ἱστορικὴ γραμματική.

Ἐγώ.—Μπά, πάλι φιλονεικία;

Κώστας.—Τί δροσάτο ἀεράκι φύσηξε καὶ σ' ἔφερε ἴσια μὲ δῶ, τσαχπινάκη; Ἦρθες στὴν ὥρα σου, γιὰ νὰ μᾶς ξεδιαλύσῃς μιὰ ὑπόθεση ποῦ μοῦ φαίνεται πολὺ μπερδεμένη.

Ἐγώ.—Γρήγορα, πές μου τί τρέχει;

Παυλής.—Νὰ στὸ πῶ ἐγώ, τὸ τί τρέχει. Ὁ Κώστας θέλει καὶ καλὰ νὰ μὲ καταπείσῃ πῶς οἱ Γάλλοι λέγανε πρῶτα aveine, καὶ γὼ λέω πῶς πάντα σὰν καὶ τώρα εἴπανε avoine.

Ἐγώ.—Παναγία μου, ποῦ χώθηκα!... Μὰ φίλοι μου, αὐτὸ εἶναι φριχτὸ ζήτημα. Ἂν ἔχετε ἀλήθεια ὄρεξη νὰ τὸ ξετάσουμε, πρέπει νὰ βάλετε πομονή, γιατὶ ἔχουμε δουλειὰ γιὰ κάμποση ὥρα. Καλὰ ποῦ ἔχω τὸ σημειωματάρι μου μέσα στὴν τζέπη μου.

Κώστας.—Τὸ γνωρίζουμε δὰ αὐτὸ τὸ σπουδαῖο σημειωματάρι...

Ἐγώ.—Καλά, δὲ μοῦ λέτε γιατὶ τσακώνεστε πάντα γιὰ φιλολογικά, ἀφοῦ ἐσύ, Κώστα, παιδεύεσαι μὲ τὴ γιατρικὴ καὶ σύ, Παυλή, μὲ τὰ νομικά;

Κώστας.—Μοῦ φαίνεται πολὺ περίεργο νὰ σατίζῃς γιὰ τέτοιο πρᾶμα, ἐσὺ ποῦ εἶσαι Ρωμιός. Σὰ νὰ μὴν ξέρῃς πῶς στὴν πατρίδα μας ἔχουμε ὅλοι μας τρομερὴ μανία γιὰ τὰ φιλολογικά.

Παυλής.—Ναί, ὡς κ' οἱ παπουτσῆδες.

Ἐγώ.—Ἂς φιλολογίσουμε τότε καὶ μεῖς. Μὰ συλλογισοῦμαι τώρα μὲ τί τρόπο θὰ κατορθώσω νὰ σᾶς ξηγήσω αὐτὸ ποῦ θέλετε.

Παυλής.—Φτάνει νὰ μᾶς τὰ πῇς νέττα σκέτα, γιὰ νὰ καταλάβουμε καὶ μεῖς.

Ἐγώ.—Ἴσια ἴσια ἡ δυσκολία εἶναι αὐτή. Ἔπειτα, πρέπει νὰ φέρουμε πάλι στὴ μέση τοὺς Λατίνους.

Κώστας.—Ναί, μόνο σήμερα πιὰ λίγα λατινικὰ καὶ πολλὰ γαλλικὰ θέλουμε.

Ἐγώ.—Τέτοιο σκοπὸ ἔχω καὶ γώ. Λοιπὸν προσοχὴ τώρα, γιατὶ ἀρχίζω. Οἱ Λατῖνοι σὰν καὶ τοὺς προγόνους μας δὲν εἶχαν τὴν ἴδια προφορὰ γιὰ τἀπλόχρονα καὶ γιὰ τὰ διπλόχρονα, τὰ βραχέα καὶ τὰ μακρά, σὰν ποῦ λέν οἱ δασκάλοι. Τὸ διπλόχρονο ο (μακρὸν) καὶ τἀπλόχρονο u (βραχὺ) τὸ λατινικό, πάει νὰ πῇ ou, ἔμοιαζαν ἕναν καιρὸ τὸ ἕνα μὲ τἄλλο κ' ἔγιναν ἕνα· καὶ τὰ δύο τὰ λέγανε σὰν ο κλειστό, στὴν ἐποχὴ ποῦ δὲν μποροῦσε πιὰ κανεὶς νὰ διακρίνῃ στὴν προφορὰ τἀπλόχρονα καὶ τὰ διπλόχρονα.

Παυλής.—Καὶ πότε ἔγινε αὐτὴ ἡ ἀλλαγή;

Ἐγώ.—Ὁ Σέρβιος ποῦ ζοῦσε στὸν πέμπτο αἰῶνα καὶ ποῦ εἴτανε γραμματολόγος, κάπου μᾶς λέει, ποῦ γιὰ νὰ θυμηθῇ ἂν ἕνα γράμμα εἶναι ἁπλόχρονο ἢ ὄχι, ψάχνει νὰ βρῇ ἕνα στίχο ποῦ βρίσκεται μέσα αὐτὴ ἡ λέξη. Ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος πάλι μᾶς λέει ποῦ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ μαθαίνῃ τοῦ μαθητῆ του τὴν ποσότητα.

Κώστας.—Θὰ πῇ πῶς μήτε ὁ ἕνας μήτε ὁ ἄλλος δὲν ἤξευραν πιὰ τί ποσότητα εἶχαν τὰ φωνήεντα.

Ἐγώ.—Ἄκουσε τώρα μιὰ ἄλλη ἱστορία. Τὸ κλειστό μας τὸ ο ποῦ σοῦ λέω, ὅταν εἶχε μπροστά του ι ἔγινε οι. Καὶ τὸ ι αὐτὸ ποῦ βγῆκε; Βγῆκε ἀπὸ τὸ c τὸ λατινικὸ ποῦ ἔγινε πρῶτα ι στὶς λέξεις vocem καὶ crucem. Κι αὐτὲς οἱ λέξεις κατήντησαν τότε φυσικὰ vois καὶ crois, σὰν ποῦ σοῦ τὶς ἔχω γραμμένες ἐδωπέρα.

Παυλής.—Μὰ νὰ σοῦ πῶ! γιατὶ τἄχεις γραμμένα μὲ σίγμα στὸ τέλος, ἀφοῦ τὰ γράφουν τώρα μὲ x;

Ἐγώ.—Δὲ σημαίνει τίποτες. Εἶναι κάτι ὀρθογραφικὲς συνήθειες καὶ μὴν προσέχῃς. Στὸ μεσαιῶνα εἶχαν τὴν μανία νὰ βάζουν ἀπὸ πίσω ἀπὸ κάθε λέξη κ' ἕνα στολιδάκι. Ἔτσι κοντὰ στὸ s βάλανε ἕνα πραματάκι ποῦ ἔμοιαζε μὲ c, κι' ἀπὸ κεῖνο γεννήθηκε τὸ x.

Ἂς ξαναπιάσουμε τώρα τὴ δουλειά μας. Τὸ πρῶτο παράδειγμα ποῦ σᾶς ἔδωσα, δηλαδὴ τὸ ο καὶ τὸ u ποῦ γίνουνται οι, δὲν εἶναι τὸ πιὸ σπουδαῖο. Τὸ σπουδαῖο εἶναι τὸ e καὶ τὸ i ποῦ γίνονται e κλειστό. Παράυστερα, ἀνάμεσα στὸν ἕβδομο καὶ στὸν ἔνατο αἰῶνα, αὐτὸ τὸ e ἔγινε ei. Π. χ. ἀπ' τὸ directum, regem, me, te, strictum γίνονται dreit, rei, mei, tei, estreit ὅπως κ' ἡ crucem ἔγινε crois. Κατόπι αὐτὸ τὸ e i καταντᾷ o i σὲ μερικὲς ἐπαρχίες, λοιπὸν droit, roi, moi, toi, étroit.

Στὰ καλὰ καθούμενα ὅμως δὲν ἀκολουθοῦν τὰ πράματα καὶ γιὰ μιᾶς βέβαια δὲ βγῆκε τὸ oi ἀπ' τὸ ei. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ ἔρχεται ἀπ' τὴν Πικαρδία κι' ἀπ' ἄλλες ἐπαρχίες· τὸ Παρίσι τὸ δανείστηκε ἀπ' τὴν ἀνατολικὴ Γαλλία. Σὲ μερικὲς λέξες ὅμως ἔμεινε ei καὶ τὸ oi δὲν πῆρε τὴ θέση του π. χ.